

UOT:792.01

Nərminə Ağayeva
AMEA Memarlıq və incəsənət institutu
Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: nermine2014@mail.ru

Könüllər mülkünün sultanı - Şeyx Nizami Gəncəvi

Xülasə: Məqalə dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri, dünya ədəbiyyatında, Şərq poeziyasında "Xəmsə" adlanan poemalar silsiləsinin əsasını qoymuş Nizami Gəncəvinin bədii obrazını təcəssüm etdirən iki hissəli mistik tarixi dramın təhlilinə həsr edilib. Bəşəriyyətin bədii fikir salnaməsində əzəmətli zirvə fəth etmiş qüdrətli söz və fikir ustadının obrazı dövrün mürəkkəb hadisələri fonunda canlandırılır. Nizami şəxsiyyətinin böyüklüyünü və bütövlüyünü, onun yaradıcılıq qüdrətinin fəlsəfi mahiyyətini açan səhnə əsəri orijinallıq nöqtəyi-nəzərindən diqqət çəkir və "Nizami Gəncəvi ili"nə yeni töhfədir.

Açar sözlər: Nizami, Xəmsə, poemalar, mistik dram, teatr

Azərbaycan zaman-zaman dünyaya söz sənəti xəzinəsini nadir incilərlə zənginləşdirən böyük sənətkarlar bəxş etmişdir. Bunların sırasında Nizami Gəncəvi yaradıcılığı öz möhtəşəmliyi, müdrikliyi və həyatiliyi ilə ən uca zirvədədir. Bəli, Nizami o sənətkarlardandır ki, əsərlərinin dərin fəlsəfi məzmununu yüksək poetik dillə, aydın, anlaşqlı bir tərzdə oxucularına çatdırıla bilir. Nizaminin bütün zamanlar üçün bəşəri olan bədii irsi bu gün də ən yüksək insani duyğuların toplandığı mənəvi xəzinə kimi sevilir.

Nizami Gəncəvi dünya ədəbiyyatında, Şərq poeziyasında "Xəmsə" adlanan poemalar silsiləsinin əsasını qoymuşdur. Nizami "Xosrov və Şirin", "Yeddi gözəl", "İsgəndərnamə" poemalarında klassik şərq şeirinin nadir söz sənəti sayılan Firdovsinin qəhrəmanlarına müraciət etmiş, "Şahnamə" müəllifini "sözü gəlin kimi bəzəyən tuşlu ustad şair" adlandırmışdır. Firdovsi ömrünün otuz ilini "Şahnamə" epopeyasının yazılmasına sərf etmiş, ulu Nizami isə otuz il müddətində hər biri Firdovsinin "Şahnamə"sinə bərabər olan, bir "Xəmsə"də birləşən beş məşhur poeması ilə böyük şöhrətə yetmişdir.

Doqquz əsrdir ki, Nizami Gəncəvi irsi bütün dünya ədəbiyyatşünaslarının diqqət mərkəzində olaraq daima tədqiq edilir. Ölkə başçısının sərəncamı ilə 2021-ci ilin "Nizami Gəncəvi ili" elan edilməsi Nizami irsinin təbliğ edilməsi sahəsində yeni əsərlərin yaranmasına rəvac verir. 1941-ci ildən üzü bəri Nizami yaradıcılığı, Nizaminin obrazının bədii əsərlərdə təcəssümü mövzusu mədəniyyət və teatr tariximizdə əbədiyaşarlıq qazana bilmişdir. Nizami yaradıcılığı dünyanın bir çox görkəmli nizamişünasları, ədəbiyyatşünas və sənətşünasları

tərəfindən tədqiq edilmiş, şairin həyatı, mənəvi irsi, mühiti barədə fundamental elmi əsərlər, "Xəmsə"dəki poemalarının motivləri əsasında isə bir çox yazıçı və dramaturqların müxtəlif mövzulu romanları, poemaları, pyesləri, musiqi əsərləri yazılmış, tamaşalar hazırlanmış, filmlər çəkilmişdir.

Dahi Nizaminin "Xosrov və Şirin" poemasının motivləri əsasında Səməd Vurğunun yazdığı "Fərhad və Şirin" mənzum faciəsi Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında (1941, 1952, 1959, qur.rej.Ədil İsgəndərov, 1997, qur.rej. Cənnət Səlimova), İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrında (1942, 1947, qur.rej.Baxşı Qələndərli), Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1942, 1947, 1953, qur.rej. Həsən Ağayev), 1943, 10 yanvar, Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında (1943, 1947, 1962, qur.rej. İbrahim Həməzəyev; 2006, qur.rej.Kamran Quliyev), S.Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında (2006, qur.rej. Aleksandr Şarovski);

Mehdi Hüseynin "Nizami" tarixi dramı Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında (1942, 1947, qur.rej.Ədil İsgəndərov), Səki Dövlət Dram Teatrında (1942, qur.rej. Mikayıl Ağayev), Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında (1943, qur.rej.Səməd Mövləvi), Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1943, qur.rej.Mehdi Məmmədov), Tiflis Azərbaycan Teatrında (1944, qur.rej.İbrahim İsfahanlı);

"İskəndərnamə" poemasının motivləri əsasında Abdulla Şaiqin "Nüşabə" mənzum dramı Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında (1946, qur.rej. Ələsgər Şərifov, "Yeddi gözəl" poemasının motivləri əsasında Abdulla Şaiqin "Fitnə" mənzum dramı (1947, qur.rej. Kərim Həsənov), Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında (1949, qur.rej. Səməd Mövləvi), Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında (1951-1952-ci il teatr mövsümü), Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında (1979, qur.rej. Məmmədkamal Kazımov);

"Sirlər xəzinəsi" poemasının motivləri əsasında İslam Səfərlinin "Xeyir və Şər" mənzum dramı Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında (1948, qur.rej.İsa Musayev), Gəncə Dövlət Dram teatrında (1949, qur.rej. Həsən Ağayev);

Kəmalə Ağayevanın "Məhsəti" mənzum faciəsi Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında (1964,1976, qur.rej.Baxşı Qələndərli; 2007, qur.rej. Rövşən Hüseynov), Gəncə Dövlət Dram teatrında (1968, qur.rej. İldırım Cabbarov), Gəncə Dövlət Dram Teatrında, (2013, qur.rej. Loğman Kərimov),

Məmməd Səid Ordubadinin "Qılınç və qələm"dramı (1976, qur.rej.Tofiq Kazımov);

Zeynal Xəlilin "Şairin yuxusu" ("Gəncə qartalı") dramatik poeması Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1977, qur.rej.Həsən Ağayev;1985, qur.rej.Hilal Həsənov), Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında (1983, qur.rej.Mərahim Fərzəlibəyov), Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında (1999, qur.rej. Mərahim Fərzəlibəyov);

"İskəndərnamə" poemasının motivləri əsasında Abdulla Şaiqin "Xeyir və Şər" nağıl-tamaşa Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında (2002, 2007,

qur.rej.Nicat Kazımov), Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrında (2010, qur.rej.Rəhman Əlizadə);

Oqtay Altunbayın “Şeyx Nizami” əsəri Gəncə Dövlət Dram Teatrında (2010, qur.rej. Vaqif Şərifov);

“Yeddi gözəl” poeması əsasında hazırlanan “Yeddi gözəl” Musiqili-plastik tamaşa. Səməd Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında (2012, qur. rej. Yonas Vaytkus);

Məmməd Səid Ordubadinin “Qılınc və qələm” romanının motivləri əsasında yazılan Çingiz Ələsgərlinin “Qətibə İnanç” əsəri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında (2017, qur.rej. Mərahim Fərzəlibəyov); Tofiq Seyidovun müəllifliyi və rejissorluğu ilə səhnələşdirilən “Qılınc və qələm” tarixi dramı Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında (2018, qur.rej. Tofiq Seyidov);

“Yeddi gözəl” poeması əsasında Altay Məmmədov və Hilal Həsənovun “Slavyan gözəlinin hekayəti” ədəbi kompozisiyası. Gəncə Dövlət Nizami Poeziya Teatrında. (1979, qur.rej. Hilal Həsənov), Altay Məmmədov, Hilal Həsənovun “Şairin gənclik illəri - şairin həyatı”. (1980, qur.rej. Hilal Həsənov), Elşad Məmmədovun “Xeyir və Şər” (1980, qur.rej. Ələddin İsmayılov) və s. hazırlanmışdır.

Nizami Gəncəviyə həsr edilən bu işlər əbədiyyət şairinin 880 illiyinin qeyd olunduğu 2021-ci il - "Nizami İli" çərçivəsində də davam etdirilir və mədəniyyət tariximizə yeni əsərlər daxil edilir. Milli teatr sənətimizdə özünün fərdi yaradıcılıq üslubu ilə seçilən şair-dramaturq İftixarın (İvtixar Fəhrat oğlu Piriyev) tarixi mövzulu "Qurtuluş dastanı", "Qurtuluşa gedən yol", "Naxçıvannamə – Kalbalı xan Kəngərli", "Haqq mənəm", "Memar Əcəmi Naxçıvani" pyesləri sırasına "Könüllər mülkünün sultanı – Şeyx Nizami Gəncəvi" dramı da daxil oldu. Müəllif əsərin qəhrəmanını "Könüllər mülkünün sultanı" adı ilə təqdim edir və Nizami şəxsiyyətinə və Nizami dühasına tükənməz sevgi və həssaslıqla yanaşır. "Nizami sənəti həmişə müasir olub. O, bizim mənəvi müasirimizdir. İndiki zamanda vətəni qorumaq haqqında, vətən torpağını müqəddəs hesab edilməsi barədə Nizaminin nə qədər gözəl fikirləri var. Şairin müsbət obrazlarının hamısında Vətəni qorumaq təqdir olunur" (2).

Gözəl poetik cəhətləri ilə seçilən dramın fəlsəfi idrak dünyasının ovqatına köklənirik. Pyesdə bəşəriyyətin bədii fikir salnaməsində əzəmətli zirvə fəth etmiş qüdrətli söz və fikir ustasının bədii obrazı dövrün mürəkkəb hadisələri fonunda canlandırılır. Əsas söykənc yeri dahi şairin bəşəri duyğularının vəsfi olan pyesin süjet xəttindəki hadisələr Dərbənd əmiri Bəybarsın sarayında, Gəncə əmiri Fəxrəddinin sarayında, Şamaxıda Şirvanşah Axsitanın sarayında, Təbrizdə Qızıl Arslanın sarayında və Gəncədə Nizami Gəncəvinin evində baş verir.

Proloq, epiloq və on beş şəkildən ibarət iki hissəli mistik, tarixi dramın obrazları özünəməxsusluğu ilə seçilir: tarixi şəxsiyyətlərin, görkəmli söz ustad-

larının bədii surətləri, müəllif təxəyyülündən qaynaqlanan personajlar təqdim olunan süjet xəttinin arealında bitkin kompozisiya yaradır. Böyük şairin həm şəxsiyyətinin böyüklüyünü və bütövlüyünü, həm də onun yaradıcılıq qüdrətinin fəlsəfi mahiyyətini açan bu səhnə əsəri orijinallıq nöqteyi-nəzərindən əvəzsizdir. Müəllif, əsəri tamaşaya hazırlayacaq rejissorlara tövsiyyə olaraq təklif edir ki, mistik səhnələrin kölgə teatrı elementləri vasitəsi ilə canlandırılması məqbuldur. Bunun qayəsində İftixarın teatr sənəti ünsürlərinin, komponentlərinin dərin bilicisi olması amili dayanır.

Əsərin proloqu mistik-batini işıqlanma vasitəsi ilə təqdim edilir. Gəncədə Nizaminin evinin dərinliyindən doğan günəşin şəfəqlərinin Şeyx Nizami Gəncəvidən zühur etdiyi görünür. Nizami dərinlikdən öz nuru ilə önə doğru irəlilədikcə qeybdən Şeyx Nizaminin səsi eşidilir: "Mən eşq şairiyəm. Ancaq əsas qayəm, həqiqəti günəş kimi insanların könlünə həkk etməkdir. Həqiqət mənim üçün uludur. İstərəm ki, ...hər kəsin könlündə insanlıq fidanı cücərsin. Çünki insan həqiqətin özüdür. Mən nəfsimin şairiyəm, saraylarda deyil, hürriyyətimdə yaratmaq istəyirəm" sözlərində İftixarın dramaturq təxəyyülünün sehri ilə Nizami dühasının həqiqət fəlsəfəsinin qüdrəti nümayiş olunur. Nizami obrazı pyesin əvvəlindən sonuna kimi ilahi varlıq zirvəsində təqdim edilir.

Pyesin əvvəlində Dərbənd əmiri Bəybars öz məclisində Qarabağdan gələn Ərbək Qarabağının ifa etdiyi "Qarabağ şikəstəsi"ni və Nizaminin qəzəllərini heyranlıqla dinləyir, Nizamini zəmanənin söz tanrısı, onun qəzəllərini əsrin idrak fatehi adlandırır və böyük şairə ehtiram olaraq öz töhfəsini göndərir. Nizami şairinin qüdrətini dövrün bir sıra "saray şairçikləri" qəbul edə bilmir və ona sui-qəsd etmək üçün müxtəlif yollar arayırlar. Bu xəbəri Nizamiyə Qumda yaşayan qardaşı Qivami Mütərrizi gətirir: "Mən anlaya bilmirəm, nədən cahanın hər yerində səni sevirilər, öz doğma Gəncəmizdə sənə tuzaq qurmağa qalxırlar?". Nizami isə "məni Gəncədə də sevirilər, ancaq, ləl öz mədənindən çıxmayınca ona qiymət verilməz", deyərək, Gəncəni heç yerə dəyişməyəcəyini bildirir.

"Memar Əcəmi Naxçıvani" pyesində olduğu kimi, bu əsərdə də İftixar yenedən doqquz əsr geriyyə boylanaraq oxucunu xəyalən Nizami dövrünün hadisələrinin içinə dəvət edir. Nəql edilən epizodlar tarixdən götürülmüş olsalar belə, əsas dramatism müəllif təxəyyülünün məhsuludur. Pyesin hər şəklinə "dramaturqun qəhrəmanlarında "ölməsi"ni görürük. Şeyx Nizami Gəncəvi, Atabəy Qızıl Arslan, Şirvanşah Axsitan, Memar Əcəmi, Cəncə əmiri Fəxrəddin, Xaqani Şirvani, Məhsəti Gəncəvi, Əbülqasim Firdovsi, Ömər Xəyyam, Afaq, həmçinin Nizami poemalarının qəhrəmanları olan Xosrov, Şirin, Leyli, Məcnun, İsgəndər, Nüşabə və digər obrazların dialoqlarında, baş verən hadisələrin təsvirlərində İftixarın tarixə saldıdığı işıq "məna gövhərini dənizlərdən çıxaran" Nizaminin bədii obrazını xüsusi ecəzla rəvənəqləndirir.

Nizami əsərlərinin cahanda yayılması, ona şöhrət gətirməsi məqsədilə türk

dilində yazdığı divanını Şirvanşah Axsitana hədiyyə edir. Şirvanşah Axsitanın sarayında Mirzə Qəyyum Nizaminin iyirmi beş minlik divanı haqda fikirlərini bölüşür, amma şeir dilinin fars dili, döyüş dilinin isə türk dili olmasını israr edir. Şirvan əmiri Nizamiyə şeirlə müraciət edib "Türk dili yaraşmaz şah nəslimizə, əskiklik gətirər türk dili bizə..." söyləyərək ondan "Leyli və Məcnun" əfsanəsinə uyğun əsər yazmağı rica edir. Nizami təklifi nifrətlə qarşılayır və "mən hansı dildə yazacağıma özüm qərar verirəm", söyləyir, əsəri yazmaqdan imtina edir, amma sonra oğlunun xahişi ilə poemanı qələmə alır. Nizami farsca yazmasına baxmayaraq bütün əsərlərində türk ifadələri, hikmətli sözlər və zərb-məsəllərdən geniş istifadə edir. Pyesdə də bu məqam diqqətdədir. İftixarın poetik ünsiyyət vasitələri ilə təqdim etdiyi şeir parçaları əbədiyyət şairinin varlığı ilə ruhi bağlılıqda harmonik vəhdət sərgiləyir və əsərin məna ifadəliliyini artırır.

Birinci hissənin sonunda Nizami Dərbənd əmiri Bəybars Afaqı Nizamiyə kənz kimi göndərsə də, şair Afaqın təmiz xislətini görüb, "Sən bu gündən hürrsən, Afaq. Kənzim deyil, zövcəmsən", söyləyir və Afaq kənz kimi Nizamiyə hədiyyə edilsə də, şair humanistlik edərək onu özünə ömür-gün yoldaşı seçir. Dünya şairləri içərisində qadına belə yüksək qiymət verən insan ancaq Nizami olmuşdur. "Xəmsə"dəki bütün əsərlərində Şirin, Leyli, Nüşabə kimi qadın obrazları uca şairin qadın sədaqətinə, qadın etibarına, qadın adına verdiyi ən ali dəyərdir ki, bunlar da İftixarın diqqətindən kənarda qalmamışdır.

Əsərin ikinci hissəsində Nizaminin Naxçıvan torpağına bağlılığına dair incə məqamlara rast gəlinir. Göstərilir ki, Naxçıvanlı İmiralı Tüccaroğlu Memar Əcəmidən gətirdiyi naməni Gəncədə Nizamiyə çatdırır. Naməni görcək Nizami kövrəlir: "Haçansa, gəncliyimdə, xoş duyğular əta edən belə bir naməni, Ömər Xəyyamdan sonra Azərbaycanda rübailər sultanı sayılan, rübailərini bir heykəl kimi qəlbini dişilə yonan incə könüllü, Azərbaycanın əvəzsiz şairi rəhmətlik Məhsəti Gəncəvidən almışdım. Onda da sevincdən belə sarsılmışdım. Ancaq doğrusunu deyim ki, bu namə bu günə qədər aldığım namələrin ən təsirlisidi. Mən, dəfələrlə mənimlə görüşmək arzularını ifadə edən, mənə saraylarında görmək istəyən sultanlardan, hökmdarlardan, əmirlərdən dəvət namələri almışam. Ancaq heç biri, bu namə qədər səmimi, bu namə qədər mənə məlhəm olmayıb", – söyləyir. Keçirdiyi hissləri "sevginin seyrində süslənmək" adlandıran Nizami Memar Əcəmini ziyarət etmək arzusuyla səbirsizlənir. Bu ərafədə şair Əmir Fəxrəddinin sarayına dəvət edilir. Bu xəbəri gətirən Müzəffəri nə qədər çalışırsa da, Nizamini ədaləti olmayan saraylara köçmək təklifinə razı sala bilmir.

Nizaminin gözü qarşısına (yuxusunda) mistik xarakterdə Ərzincan hakimi Bəhram şahın xahişi ilə yazdığı "Sırrlar xəzinəsi"ndən Sultan Səncərin ədalətsizliyinə həsr etdiyi "Sultan Səncər və Qarı" hekayəti, daha sonra Axsitanın haqsızlıq edib zindana saldığı Xaqani ilə görüş epizodları gəlir. Bu səhnələri İftixar məqsədyönlü şəkildə mistik təsvirlərlə təqdim edir və hadisələrin dramaturji gü-

cünü daha təsirli canlandırır. Müəllifin orijinal duyğusal poetikada rəsm etdiyi digər səhnə Nizaminin on dörd yaşında ilk dəfə gördüyü və uzun illər sevdası ilə yaşadığı gözəlliyi ilə hər kəsi heyran edən Məhsətinin şairə yazdığı naməsini yada salması və bu ülfətin niyyəti olaraq özünün qəbrinin çox sevdiyi Məhsətinin qəbrinə yaxın olması diləyidir.

Naxçıvanda Qızıl Arslanın təşəbbüsü ilə Nizaminin Əcəmi ilə görüş səhnəsi insanlığın təfəkkür tarixinə gətirdiyi iki parlaq şəxsiyyətin əbədiyyət zirvəsinə həkk olunmuş canlı abidəsi təsiri bağışlayır. Bu görüş zamanı Nizami, Cahən Pəhləvanın sifarişi ilə yazdığı "Xosrov və Şirin" poemasını Qızıl Arslana – hökmdara təqdim edərkən "Bu bir eşq dastanıdır, qibleyi-aləm. Ancaq dastanda mənim qayəm təkə eşqi vəsf etmək deyil. Mən, nadan, zalım, ehtiras düşkünü olmuş fars hökmdarı Xosrovun, Azərbaycan qızı Şirinin hünəri, qüdrəti, gözəlliyi, sədaqəti, nəhayət ədaləti qarşısında necə aciz olduğumu və tərbiyələndiyini göstərmək istəmişəm, onu da göstərmişəm" söyləyir. "Leyli və Məcnun" poemasını yazma səbəbinin isə, Xaqanini, Axsitanın zindanından azad etməsi şərti olduğuna diqqət çəkir.

Afaqın ölümü Nizamini sarsıtsa da, şairin şeiriyyatının gücünü daha əzəmətli edir, şagirdi İsgəndərə baxarkən isə, onun şəxsində insanlığa xas olan cəhətləri sezən Nizami İsgəndər Rumi haqda əsər yazacağını düşünür və bir müddət sonra özünün şah əsəri olan "İsgəndərnamə" poeması yaradır. Pyesdə bu əsərin də təqdimatı mistika ilə verilir; Nizaminin gözləri önündə Nüşabə ilə İsgəndərin görüş səhnəsi canlanır. "Dastan nəql edən nəqqaş" Nizami saraylara gedib mədh yazmasa da, zəmanəsinin bütün hökmdarlarını sözünün əzəməti və sehri ilə tilsimləyir.

İftixarın yaradıcı ehtirası, tarixi hadisələrə, tarixi şəxsiyyətlərə tarixin və bu günün baxış bucağından baxma fitrəti, qüdrətli söz ustadı Nizamini, şairin söz səltənəti incilərinin sehri ilə qarşılaşdırır. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin söylədiyi kimi, "Onun şeiri həm özü yaratdığı yeni şəkil - eşq əfsanəsi, şəkli ilə tam bir ahəngdə bulunan məna - ruhi təhlil, həm özünəməxsus kəskin bir ifadə - rəmzlərin dili, həm də heç bir şeyi gözdən qaçırmayan qavrayışlı görüş - qüdrətli təsvir, həm də yüksəklərdə uçan geniş fantaziya - parlaq təşbeh, təsadüfə yer vermədən hər şeyi incələyərək anladan və tək bir kökə bağlayan qavrayışlı fəlsəfə - vəhdəniyyətçi görüşlə, eni-boyu ölçüləməyən üstün bir əsərdir" (3, s.55). "Bu əsərin qəhrəmanı" - insanlığın uca zirvəsində dayanan Nizami pyesin son səhnələrində xəyanətkar Müzəffərini onun şairliyinə bağışlayır. Bu hadisə də, Şeyx Nizami Gəncəvi xislətinin yüksək meyarını ifadə edir.

Əsərin epiloqunda Nizaminin həyatında gecə yarısı ayın şölələrində işıqlanan Əbülqasim Firdovsi, Ömər Xəyyam, Əbülülə Gəncəvi, Məhsəti Gəncəvi, Qətran Təbrizin heykəlləri görünür. Nizami bu dahilərin hər biri ilə görüşür və "Mən hər kəsdə insanlıq axtardım, ədalət aradım, ancaq sonda gördüm ki, çiy olan insanı yalnız söz bəşirər. Ədalətsizləri isə heç nə..." fikri ilə "dahalərin dühası" Nizami Gəncəvi

oğlu Məhəmmədə öz nəsihətini söyləyir.

İnanırıq ki, İftixarın əbədiyyət şairi Nizaminin 880 illiyinə ithaf etdiyi "Kö-nüllər mülkünün sultanı – Şeyx Nizami Gəncəvi" iki hissəli mistik tarixi dramı, Ni-zamiyə ucaldılan yeni sənət abidəsi kimi, ədəbi müstəvidə və teatr səhnəsində öz mötəbər zirvəsini tapacaqdır.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Nüşabə Araslı. Nizaminin poetikası. Bakı, 2004.
2. Nizamişünas alim Nüşabə Araslı ilə müsahibə. Publika.az. 12.01.2021.
3. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə. "Azərbaycan şairi Nizami", Bakı, 2011, s.55.
4. Kərimli T. Nizami və tarix. Bakı: Elm, 2002.

Нармина Агаева

Шейх Низами Гянджеви - султан, властитель сердец

Резюме: Статья посвящена анализу мистико-исторической драмы, которая воплощает художественный образ великого азербайджанского поэта и мыслителя Низами Гянджеви, положившего начало циклу поэм «Хамсе» в мировой литературе и восточной поэзии. Образ великого мастера слова и мысли, покоровшего величественную вершину летописи художественной мысли человечества, оживает на фоне сложных событий эпохи. Сценическое произведение, раскрывающее величие и целостность личности Низами, философскую сущность его творческой силы, привлекает внимание с точки зрения оригинальности и является новым вкладом в юбилейный «Год Низами Гянджеви».

Ключевые слова: Низами, Хамсе, поэмы, мистическая драма, театр

Narmina Agayeva

The sultan of souls – sheikh Nizami Ganjavi

Summary: The article deals with the investigation of the two-part mystical historical drama embodying the artistic character of the great Azerbaijani poet and thinker Nizami Ganjavi, who laid the foundation of a series of poems called “Khamasa” in the world literature and Oriental poetry. The artistic image of the powerful master of words and ideas, who conquered the great peak in the annals of human artistic thought, is revived against the background of complex events of the time. This play, which reveals the greatness and integrity of Nizami’s personality, the philosophical essence of his creative power, attracts attention from the point of view of originality and is a new power to the “Year of Nizami Ganjavi”.

Key words: Nizami, Khamasa, poems, mystical drama, theater

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 15. 03. 2021

Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 15. 03. 2021

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 20. 03. 2021

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:

sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Aydın Talıbzadə